

Otázky a odpovědi

k nálezů Ústavního soudu ve věci práva na účinné vyšetřování sexuálně motivovaných trestných činů

(nález sp. zn. II. ÚS 527/23)

1. Jak správně nazývat aktéry dnešního rozhodnutí?

Je třeba chránit práva zainteresovaných, tedy presumpci nevinny podezřelého i práva obětí sexuálně motivovaných trestných činů. Je vhodné užívat označení „domnělý pachatel“, lépe „podezřelý“. Podle zákona o obětech trestných činů musí být ke každé osobě přístupováno jako k oběti, nevyjde-li najevo opak. Navrhovatelky tak lze označit jako „oběti“ nebo „stěžovatelky“.

2. Kdo jsou stěžovatelky a čeho se domáhaly?

Na Ústavní soud se obrátilo pět obětí sexuálního jednání bez souhlasu. Policie rozhodla o odložení trestní kauzy stěžovatelek s tím, že nejde o podezření z trestného činu.

Mezi stěžovatelkami a orgány činnými v trestním řízení (OČTŘ) bylo sporné, zda jednání podezřelého naplňuje skutkovou podstatu znásilnění podle trestních předpisů. Policejní orgán označil chování podezřelého vůči stěžovatelkám za sexuálně predátorské, které však svoji intenzitou, provedením nebo dalšími okolnostmi nenaplnilo zákonem požadované znaky skutkové podstaty žádného trestného činu, a to ani ve stadiu pokusu. Státní zastupitelství se s tímto posouzením ztotožnilo.

3. Jak Ústavní soud rozhodl?

Druhý senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jan Svatoň) ústavní stížnosti jedné ze stěžovatelek vyhověl, protože se OČTŘ dopustily porušení jejího práva na důstojnost a spravedlivý proces. Vůči této stěžovatelce proto zrušil usnesení obvodního státního zastupitelství i vyrozumění dohledového městského státního zastupitelství, a státní zastupitelství se tak musí případem jedné ze stěžovatelek znovu zabývat.

Vůči ostatním stěžovatelkám stížnost zamítl.

4. Který případ se tedy vrací před OČTŘ a proč Ústavní soud vyhověl?

OČTŘ se budou znovu zabývat případem stěžovatelky, která před policií vypověděla, že ve svých 17 letech měla s podezřelým během jejich krátkého vztahu sexuální styk. Ten byl podle její výpovědi zpočátku se souhlasem, v jeho průběhu si však měl podezřelý bez vědomí stěžovatelky sundat kondom a po projeveném nesouhlasu z její strany na ní styk přesto dokonat. Podle OČTŘ vůbec není myslitelné, aby takové jednání představovalo znásilnění, OČTŘ nevyslechly stěžovatelkou označené svědky ani nezajistily elektronickou komunikaci mezi ní a podezřelým.

Ústavní soud stěžovatelce vyhověl ze dvou hlavních důvodů:

1) OČTŘ podle Ústavního soudu porušily právo stěžovatelky na účinné vyšetřování nahlášeného činu. V dalším řízení musí OČTŘ vyvinout úsilí objasnit, co se skutečně stalo. Dnešním

rozhodnutím Ústavní soud nepředznamenal, zda se kauza skutečně dostane před soud. OČTŘ musí nejprve vyslechnout potřebné svědky a zajistit další důkazy. Jen tak naplní právo stěžovatelky na účinné vyšetřování.

2) Ústavní soud měl oproti OČTŘ odlišný názor na to, zda lze čin kvalifikovat jako znásilnění. Pokud OČTŘ zjistí, že se stěžovatelkou popsané dokonání nechráněného sexu bez souhlasu stěžovatelky stalo, pak toto jednání je možné kvalifikovat jako znásilnění.

5. Může být sejmutí prezervativu bez souhlasu považováno za znásilnění?

Může. V situaci, kdy osoba nejprve souhlasí s chráněným pohlavním stykem, následně si však její partner bez jejího souhlasu prezervativ sundá a soulož na ní dokoná, jde o znásilnění.

Ústavní soud nenašel žádný rozumný důvod, kvůli kterému by vyslovení souhlasu s určitou sexuální aktivitou mělo vylučovat trestní odpovědnost pachatele, který oběť donutí k sexuální aktivitě podstatně odlišné.

Cílem používání kondomu je zabránit nechtěnému těhotenství nebo chránit se před pohlavně přenosnými chorobami. Použití prezervativu je tak součástí sexuální autonomie jednotlivce a ochrany kvality jeho života. Užíváním kondomu se jedinec chrání před zásahem do rodinného života a do jeho zdraví. Jde o ústavním pořádkem chráněné hodnoty.

Snaha o prevenci otěhotnění nebo sexuálně přenosných onemocnění může být základem pro svolení partnera k sexuálnímu styku. Zjednodušeně řečeno, osoba svolí k sexuálnímu styku s vědomím, že bude bezpečný. Následné vnucení potenciálně rizikové aktivity bude mít zásadní vliv na psychické prožívání celé události a může vést k zásahu do duševní integrity jednotlivce.

Zda se kauza stěžovatelky skutečně dostane před soud, bude záležet na výsledku doplněného dokazování a na objasnění celé situace.

6. Z jakého důvodu vyhověl Ústavní soud jen jedné ze stěžovatelek?

Přestože stěžovatelky podaly jednu (společnou) ústavní stížnost, fakticky šlo o na sobě nezávislé případy sexuálního jednání bez souhlasu. Společným jmenovatelem byla osoba podezřelého. Ústavní soud se proto případy zabýval jednotlivě (samostatně) a úspěch jedné ze stěžovatelek nemohl předurčit, jak dopadnou ostatní případy.

Na podkladě všech případů však Ústavní soud dospěl k některým obecným závěrům důležitým pro praxi OČTŘ do budoucna. Jako příklad lze uvést povinnost státu trestat a potírat všechny druhy sexuálního jednání bez souhlasu. Sexuální násilí významně zasahuje do fyzické a duševní integrity oběti, i kdyby se oběť fyzicky nebránila pro své „zamrznutí“. Skutkovou podstatu znásilnění nelze interpretovat přehnaně zužujícím způsobem ve prospěch podezřelého /pachatele a (zrcadlově) nelze trestní odpovědnost pachatele podmiňovat skutečnostmi, které trestní předpisy neuvádí.

7. Nedošlo vlivem délky řízení k promlčení kauzy, jíž Ústavní soud vyhověl?

Nedošlo k promlčení a OČTŘ mají prostor kauzu vyšetřit. Obecně platí, že desetiletá lhůta začne běžet od spáchání. Čin se měl stát v roce 2015, kdy však stěžovatelka byla ještě nezletilá. Desetiletá promlčecí doba tak započla běžet až od dosažení plné zletilosti (18 let).

Průměrná délka řízení o ústavní stížnosti jsou 4 měsíce. Ústavní soud se věnoval případu každé z pěti stěžovatelek jednotlivě, což se promítlo i do rozsahu odůvodnění. Přestože stěžovatelky podaly jednu (společnou) ústavní stížnost, fakticky šlo o na sobě nezávislé případy sexuálního jednání bez souhlasu.

8. Zohlednil Ústavní soud redefinici znásilnění?

Trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době spáchání. Redefinici znásilnění tak Ústavní soud nezohlednil.

9. Má dnešní rozhodnutí vliv na vedlejší linii kauzy, v níž byl podezřelý odsouzen?

Dnešní rozhodnutí nemá vliv na odsouzení ve vedlejší linii kauzy.

10. Lze případy, v nichž Ústavní soud stěžovatelkám nevyhověl, znovu otevřít?

Případy byly OČTŘ odloženy s tím, že nejde o podezření z trestného činu. Rozhodnutí policejního orgánu o odložení fakticky nezakládá překážku věci rozhodnuté, protože nebrání budoucímu stíhání. Pokud by vyšly najevo nové okolnosti, lze případy, v nichž Ústavní soud stěžovatelkám nevyhověl, znovu otevřít.

OČTŘ mohou případy kdykoliv znovuotevřít, dospějí-li k závěru, že nové skutkové okolnosti nebo právní skutečnosti (např. změna v soudní praxi) opravňují zaujetí odlišného názoru.

11. Proč nebyl podezřelý vedlejším účastníkem v řízení o ústavní stížnosti?

Žádná úvaha Ústavního soudu a žádný jeho závěr nepředstavují závěr o vině nebo o existenci důvodného podezření. Proto Ústavní soud podezřelého nepřibral jako účastníka řízení o ústavní stížnosti. Předmětem řízení o ústavní stížnosti bylo posouzení, zda OČTŘ (ne)porušily ústavní práva stěžovatelek.

Zrušením napadených rozhodnutí se právní postavení podezřelého nikterak nemění. Ústavní soud navíc nepřistoupil ani ke zrušení napadeného usnesení policejního orgánu o odložení (pouze ke zrušení rozhodnutí orgánů státního zastupitelství, vydaných z podnětu opravných prostředků stěžovatelek). Ochrana ústavních i zákonných práv podezřelého nadále zůstává povinností OČTŘ.